

Referáty – Discussion paper**ANALÝZA STAVU A VÝVOJA
CERTIFIKÁCIE LESOV NA SLOVENSKU
A V ZAHRANIČÍ****JOZEF SUCHOMEL, MILOŠ GEJDOŠ, JOZEF TAJBOŠ***Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, T. G. Masaryka 24, SK – 960 53 Zvolen, e-mail:
suchomel@vsld.tuzvo.sk, gejdos@vsld.tuzvo.sk, tajbos@vsld.tuzvo.sk*

SUCHOMEL J., GEJDOŠ M., TAJBOŠ J., 2011: State and development analysis of forest certification in Slovakia and abroad. *Lesn. Čas. – Forestry Journal*, **57**(3): 208-215, 7 fig., tab. 3, ref. 26. Discussion papers. ISSN 0323 – 1046.

Presented in this paper is a brief description of the trends in forest certification. The topic of forest certification and certification systems is discussed in the context of the world and in Slovakia. Also, the associated subject of chain-of-custody (C-o-C) certification is considered. In the results section, we reflect on the actual state of forest certification in the world using different certification systems and also on the numbers of accorded C-o-C certificates in different countries.

Keywords: *forest certification, chain-of-custody, auditing*

V predkladanej práci je stručne popísaný vývoj problematiky certifikácie lesov. V tejto súvislosti je rozpracovaná problematika certifikácie lesov a certifikačných systémov vo svete a na Slovensku a s ňou súvisiaca certifikácia spracovateľského reťazca (C-o-C). Vo výsledkovej časti sme sa venovali aktuálnemu stavu certifikácie lesov vo svete jednotlivými certifikačnými systémami a počtu udelených certifikátov spracovateľského reťazca v jednotlivých krajinách sveta.

Kľúčové slová: *certifikácia lesov, spracovateľský reťazec, audit*

1. Úvod a problematika

Pojem *certifikácie* môžeme definovať ako akt, alebo činnosť, pri ktorej nezávislá tretia strana potvrdzuje, že výrobok, produkt, služba vyhovuje príslušným medzinárodným alebo národným normám, prípadne dohodnutým pravidlám. Základ certifikácie predstavujú typové skúšky, ktoré sa opierajú o skúšobné metódy, predpísané oficiálnymi dokumentmi. V SR je certifikácia v zmysle zákona 264/1999 Z. z., v znení neskorších predpisov, činnosť autorizovanej osoby, ktorá vydaním certifikátu osvedčí, že vlastnosti určeného výrobku a činnosti súvisiace s výrobou alebo vlastnosti určeného výrobku alebo činnosti súvisiace s výrobou, sú v súlade s technickými požiadavkami na určené výrobky v technických predpisoch.

Systém certifikácie lesného hospodárstva vychádza zo záverov konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED, Rio de Janeiro 1992), ktorá bola vyjadrením dlhodobých aktivít početného radu medzi-

národných organizácií, ktoré upozorňovali na možné zmeny klimatického systému v dôsledku rastu koncentrácií skleníkových plynov a následného zosilňovania skleníkového efektu. Systém certifikácie bol navrhnutý ako jeden z nástrojov na ochranu tropických pralesov pred nelegálnou ťažbou a možnosť identifikácie pôvodu drevnej hmoty z lesov, ktoré sú obhospodarované princípmi trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch. Tento nástroj mal zvýšiť motiváciu konečných spotrebiteľov, ktorí kúpou produktu z certifikovaných lesov, podporia princípy trvalo udržateľného hospodárenia v certifikovaných lesoch. Ďalej boli princípy certifikácie rozvíjané na ministerských konferenciách o ochrane lesov v Európe (Helsinki 1993, Lisabon 1998).

Na úvod je potrebné objasniť si niekoľko základných pojmov.

- *Certifikácia dreva:* je proces – overenie skutočnosti o pôvode dreva a ostatných lesných produktov a ná-

sledne vystavenie certifikátu, ktorý potvrdzuje tento pôvod. Postup, ktorým tretia strana vydáva písomnú záruku, že výrobok, proces alebo služby sú v súlade so špecifikovanými požiadavkami (STN EN 45020).

- *Certifikácia lesa*: Certifikácia lesov je postup, pri ktorom nezávislý certifikačný orgán posudzuje či obhospodarovanie lesov spĺňa podmienky certifikácie – kritériá trvalo udržateľného obhospodarovania lesov (TUOL) definované certifikačnou schémou (www.pefc.sk).
- *Certifikovaný les*: Rozloha lesa, na ktorú bol certifikačným orgánom vydaný certifikát pre príslušnú certifikačnú schému.
- *Certifikačný orgán* predstavuje v procese certifikácie nezainteresovanú a nezávislú organizáciu, ktorej úlohou je posúdiť, či žiadateľ o certifikáciu spĺňa požiadavky definované lesnou certifikačnou schémou. Posudzovanie sa považuje za certifikáciu treťou stranou a musí byť nezávislé od tvorcu požiadaviek lesnej certifikačnej schémy a od certifikovaného subjektu (www.pefc.sk).
- *Slovenský systém certifikácie lesov (SFCS)*: Slovenský systém certifikácie lesov predstavuje súbor dokumentov, ktoré sú vytvorené s cieľom naplniť očakávania záujmových skupín, zohľadniť národné podmienky, byť v súlade s medzinárodnou legislatívou a zároveň byť kompatibilné s požiadavkami Rady PEFC, a tým dosiahnuť medzinárodné uznanie (www.pefc.sk).

Úlohou certifikácie v lesníctve je najmä podporovanie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov, pričom slúži na uspokojovanie potrieb zákazníkov a predstavuje jeden zo základných nástrojov marketingu. Certifikácia predstavuje jeden z dôležitých nástrojov, ktorého významom je najmä identifikácia pôvodu dreva (z certifikovaných lesov), pričom je aj dôležitým ekonomickým nástrojom trhu (SUCHOMEL, GEJDOŠ 2009).

Certifikácia lesov je proces, počas ktorého sa overujú skutočnosti, či spôsob obhospodarovania lesov spĺňa vopred definované ekologické, ekonomické a sociálne štandardy a následne sa vystaví certifikát, ktorý túto skutočnosť potvrdzuje (HANSEN, JUSLIN 1999). Vystavený certifikát potvrdzuje pôvod drevných a nedrevných produktov pochádzajúcich z certifikovaných lesov. Princíp certifikácie lesov je založený na dodržiavaní definovaných princípov a kritérií obhospodarovania lesov, ktoré sú všeobecne akceptované spoločnosťou. Takéto princípy sú výsledkom globálnych a medzinárodných summitov a rokovaní. Podstatou certifikácie je overenie, že drevo pochádza z lesov obhospodarovávaných trvalo udržateľným spôsobom. Proces certifikácie sa aplikuje na dvoch úrovniach:

1. Certifikácia trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, ktorá je zameraná na certifikáciu lesných porastov (miesto pôvodu drevnej suroviny),
2. Certifikácia spotrebiteľských reťazcov (chain of custody, C-o-C), ktorá sa dotýka zásobovacieho reťaz-

ca od producentov drevnej suroviny cez spracovateľov dreva a producentov rôznych výrobkov z dreva až ku konečným spotrebiteľom (sledovanie pôvodu dreva v jednotlivých fázach reťazca).

Dôležitým cieľom certifikácie je prepojiť spotrebiteľov na trhu, ktorí sú ekologicky a sociálne citiaci s producentmi dreva a výrobkov z dreva, ktorí sa snažia uspokojiť ich požiadavky. Na trh sa v podstate dostáva nový produkt, ktorý svojimi vlastnosťami dokáže uspokojovať vznikajúce sociálne a environmentálne požiadavky spoločnosti. Takýto cieľ certifikácie vyplýva z niekoľkých predpokladov (PALUŠ 2004):

- Zákazníci na trhu dokážu oceniť ekologické a sociálne vlastnosti produktov a budú ovplyvnení diferenciáciou týchto produktov od podobných produktov (certifikovaný produkt na trhu nemá odlišné kvalitatívne alebo iné vlastnosti, odlišuje sa tým, že drevo bolo vyprodukované pri dodržiavaní princípov trvalo udržateľného hospodárenia),
- producenti budú motivovaní signálmi trhu, ktorý požaduje sociálne a ekologické prvky produktov,
- nový, diferencovaný produkt na trhu poskytne producentom možnosť diferencovať cenu a získať ekonomickú výhodu,
- v medzinárodnom prostredí sa zvýši efektívnosť a konkurencia v záujme o environmentálne a sociálne otázky (PALUŠ *et al.* 2009).

Pre zapojenie sa do certifikačného procesu, jednotlivých subjektov, je potrebná motivácia. Motívy certifikácie môžeme zhrnúť nasledovne:

1. *Producenti drevnej suroviny* :
 - ekonomický efekt,
 - zvýšenie biodiverzity,
 - sprístupnenie trhov (zvýšenie záujmu zahraničných odberateľov, trvalý podiel na trhu, konkurenčná výhoda, možnosť zvýšenia pridanej hodnoty pri finalizácii výrobkov, zvýšenie používania produktov z lesa – hlavne dreva).
2. *Spracovatelia dreva* – plnenie požiadaviek trhu.
3. *Spotrebiteľia* – podpora ekologického obhospodarovania.
4. *Vlády jednotlivých krajín* – podpora ekologického obhospodarovania, zníženie objemu nelegálnych ťažieb dreva, identifikácia pôvodu dreva, zabezpečíť trvalo udržateľné lesné hospodárstvo atď.
5. *Nevládne organizácie* – určenie zodpovednosti za hospodárenie.

Jednotlivé organizácie si kladú najmä otázku „prečo certifikovať?“ Hlavnými dôvodmi pritom sú najmä rozvíjanie koncepcie spoločenského marketingu, širší prístup k jednotlivým trhom, budovanie imidžu firmy, posilnenie dobrého mena a dôveryhodnosti firmy, získanie cenových zvýhodnení na trhu a v konečnom dôsledku prepojenosť subjektov trhu a zlepšený marketing. V súčasnosti sú veľkým ťažňom certifikácie vo svete projekty PPP a malé granty.

Rozloha certifikovaných lesov vo svete predstavuje viac ako 360 mil. ha. V porovnaní s celkovou rozlohou lesov našej planéty to však predstavuje len 8 % plochy lesov a celkovo 25 % dodávok dreva. Pri pohľade do minulosti však môžeme konštatovať, že za posledných 5 rokov sa plocha lesov, ktoré sú certifikované niektorým z certifikačných systémov viac ako zdvojnásobila.

Pre proces certifikácie je nevyhnutná voľba *certifikačného systému*, podľa ktorého pravidiel bude tento proces vykonaný a následne pridelená certifikačná značka.

2. Certifikačné systémy

Systém certifikácie lesov je systém štandardov, smerníc a pravidiel týkajúcich sa kritérií obhospodarovania lesov, požiadaviek C-o-C, náležitostí certifikácie a požiadaviek na certifikačné orgány.

S postupným vznikom certifikácie a s jej vstupovaním do povedomia vlastníkov lesov sa vyvíjal aj počet certifikačných systémov, ktorých bolo v minulosti až 54. Pre obmedzený rozsah príspevku uvádzame len tie najznámejšie a najpoužívannejšie.

1. Forest Stewardship Council (FSC)

– Medzinárodná rada pre lesy

Tento certifikačný systém vznikol v Toronte v roku 1993, so sídlom v Oaxace – Mexiko (terajšie sídlo Bonn – Nemecko), s cieľom podporovať zásady a kritériá trvalo udržateľného lesného hospodárstva a propagovať lesné hospodárenie, ktoré rešpektuje ekologické a sociálne hodnoty, pričom zostáva ekonomicky výhodné. Zakladateľmi a podporovateľmi tohto systému sú hlavne mimovládne ekologické organizácie (WWF, World Resources Institute, Greenpeace a ďalšie), ako aj niektoré významné firmy a obchodné reťazce (Assi Domän, IKEA, B Q, OBI, Home Depot).

Certifikácia je v tomto certifikačnom systéme vykonávaná na základe 10 princípov a 56 kritérií na základe presného postupu. Stanovené princípy a kritériá platia pre lesy tropické aj mierneho pásma a lesy boreálne. Organizácia FSC má charakter akreditačnej organizácie, ktorá sama o sebe certifikáty nevydáva (má mandát udeľovať akreditácie certifikačným organizáciám).

Systém umožňuje individuálnu certifikáciu lesov, certifikáciu lesov jednotlivých vlastníkov lesa, certifikáciu viacerých vlastníkov naraz (skupinovú), prípadne môže byť certifikovaný lesný hospodár. Systém certifikácie spotrebiteľského reťazca je založený na sledovaní pôvodu dreva od jeho produkcie cez jednotlivé fázy spracovania. Na každej úrovni spracovania dreva musia fungovať mechanizmy, ktoré zabezpečia, že na výrobu produktov sa používa certifikované drevo. V rámci systému sledovania pôvodu dreva má systém FSC zavedenú tzv. podielovú certifikáciu. Tá umožňuje uznať výrobok ako certifikovaný a prideliť mu logo i v prípade, keď výsledný produkt obsahuje už minimálne požadovaný podiel certifikovaného dreva (PALUŠ *et al.* 2009).

Záujemca o certifikát musí osloviť certifikačnú organizáciu, ktorá mu zašle prihlášku a dotazník. Následne záujemca vykoná sebahodnotenie a prípravu na certifikáciu, po ktorej nasleduje predbežný audit vykonaný zástupcom certifikačnej organizácie (audítorom). Následne záujemca vykoná prípravu na hlavný audit, na konci ktorého certifikačná organizácia vydá rozhodnutie o vydaní alebo nevydaní certifikátu. Certifikát sa spravidla vydáva na obdobie 5 rokov s podmienkou každoročného absolvovania dozorných auditov.

FSC má 24 akreditovaných certifikačných organizácií, 978 vydaných certifikátov v 80 krajinách, certifikovaných 131 157 360 ha lesa, 19 021 držiteľov certifikátov C-o-C v 106 krajinách.

2. Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes (PEFC) – Program pre vzájomné uznávanie lesných certifikačných schém

Systém PEFC vznikol v júni 1999 v Paríži. PEFC – Pan European Forest Certification Scheme (Celoeurópsky certifikačný systém) po rozšírení systému o členov z celého sveta, bol v októbri 2003 premenovaný na PEFC – Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes (Program pre vzájomné uznávanie lesných certifikačných schém). Sídlo PEFC je v Ženeve. Vznik bol motivovaný asociáciami súkromných vlastníkov lesov zo šiestich európskych krajín. Hlavným cieľom je podpora trvalo udržateľného obhospodarovania lesov – environmentálne a sociálne prospešného a ekonomicky životaschopného obhospodarovania lesov pre súčasné a budúce generácie prostredníctvom nezávislej certifikácie lesov (PEFC, 2008). PEFC zároveň poskytuje mechanizmus pre nákupcov dreva, výrobkov z dreva a papiera, ktorý im zaručuje, že nákupom PEFC certifikovaných produktov podporujú trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov. Systém PEFC je tvorený súborom národných a regionálnych certifikačných schém, ktoré spĺňajú požiadavky definované radou PEFC pre ich schválenie a vzájomné uznanie ostatnými členmi systému. Riadnymi členmi Rady PEFC sú organizácie riadiace proces certifikácie podľa národných certifikačných schém členských štátov. Mimoriadnymi členmi PEFC sú medzinárodné organizácie vlastníkov lesov, drevospracujúceho priemyslu, obchodných organizácií, spotrebiteľských združení a mimovládnych organizácií. Fórum zainteresovaných strán je ďalšia kategória členov s hlasovacím právom. Najvyšším orgánom PEFC je valné zhromaždenie. V prípade, že národnú certifikačnú schému uzná Rada PEFC (v súčasnosti ich je viac ako 30), výhody pre drobných majiteľov lesa hospodáriacich podľa tejto schémy spočívajú hlavne v možnosti obhospodarovania lesov podľa národných štandardov a zaužívaných tradícií. Základné podmienky kladené na národné schémy sa opierajú o 6 kritérií, 33 subkritérií, 50 kvantitatívnych indikátorov na regionálnej úrovni úrovni (78 na individuálnej úrovni).

ni) trvalo udržateľného hospodárenia definovaných v medzinárodnom procese ministerských konferencií. Základnou požiadavkou je akceptovanie a implementácia Paneurópskych prevádzkových smerníc.

Zúčastníť certifikácie sa môže každý obhospodarovateľ lesa obhospodarujúci lesy v danom regióne. Pri tejto forme certifikácie zastupuje účastníkov certifikačného procesu jeden subjekt tzv. „Žiadateľ“, ktorý dbá na dodržiavanie kritérií trvalo udržateľného obhospodarovania lesa a vykonáva periodické overovanie plnenia podmienok certifikácie. Certifikačný orgán posudzuje účastníkov certifikačného procesu a na základe výsledku certifikačného auditu vydá pre región certifikát, ktorého držiteľom je žiadateľ. Žiadateľ vydá všetkým účastníkom regionálnej certifikácie „Osvedčenie o účasti na regionálnej certifikácii“ na základe, ktorého organizácia PEFC na národnej úrovni vydá účastníkovi certifikácie na požiadanie oprávnenie na používanie loga a ochranné značky PEFC.

Rada PEFC na svojom zasadnutí 10. – 14. 11. 2010 v Rio de Janeiro pripravila návrh deklarácie certifikácie lesov. Obsahuje 10 základných princípov týkajúcich sa napr. úlohy a postavenia ľudí pri trvalo udržateľnom obhospodovaní lesov, suverenity prístupov k trvalo udržateľnému obhospodarovaniu lesov, dôležitosti otvoreného procesu za účasti zainteresovaných strán, transparentnosti a spolupráce, využívania úžitkov drevných a nedrevných produktov lesa, zákonnosti, prevencie a slobodnej voľby. Rada riaditeľov iniciovala zakomponovanie kritérií na PEFC kontrolované drevo do požiadaviek spotrebiteľského reťazca (rozšíriť súčasné požiadavky na legálnosť o dodatočné požiadavky na drevo z chránených území, porušovanie tradičných práv, konverzie lesov na plantáže, geneticky modifikovaný materiál).

Systémom PEFC je dnes certifikovaných viac ako 231 mil. ha lesa, čo z neho robí najrozšírenejší systém na svete. Bolo vydaných 7 814 certifikátov spotrebiteľského reťazca (C-o-C) a počet používateľov loga PEFC je takmer 34 tisíc.

3. Sustainable forestry initiative (SFI) – American Forest and Paper Association's

Tento certifikačný systém bol vytvorený veľkými podnikmi v USA a Kanade, asociáciou, ktorá má viac ako 200 vlastníkov lesa a spracovateľov dreva. V USA je týmto systémom certifikovaných 20 219 000 ha lesa a v Kanade je to 36 095 472 ha lesa. Tento certifikačný systém bol postupne zosúladený s certifikačnou schémou American Tree Farm System a aj PEFC.

4. Sustainable forest management system standards (CSA) – Canadian standards Association's

Tento certifikačný systém vznikol na základe štandardov trvalo udržateľného obhospodarovania lesov prijatých Kanadskou normalizačnou asociáciou v roku 1996. Certifikačný systém je zameraný na lesy všetkých

typov v Kanade. Certifikovaných je 29 spoločností so 70-timi certifikátmi obhospodarovania lesov. Rozloha kanadských lesov, ktoré sú certifikované týmto systémom je 81 402 712 ha. Okrem lesov certifikuje aj lesné produkty (Forests Products Marking Program) ako napr. javorový sirup, vianočné stromčeky ap. Tento systém je taktiež začlenený v systéme PEFC.

5. American tree farm system (ATFS)

Tento certifikačný systém bol vytvorený Americkým lesníckym ústavom v roku 1982. Patrí teda medzi najstaršie certifikačné systémy, pričom si kládol za úlohu štandardizáciu, akreditáciu a certifikáciu. Je plne začlenený do systému PEFC spolu s certifikačným systémom SFI. Má 88 000 členov v 46 štátoch. V USA je týmto systémom certifikovaných 9,7 milióna ha lesa.

6. International Organisation for Standardisation (ISO)

Medzinárodná organizácia pre normalizáciu vyvíja normalizačné aktivity aj v oblasti certifikácie lesov a životného prostredia (Environmentálne normy ISO 14 000 a ISO 14 001, ktorá definuje model systému riadenia životného prostredia). V USA a Kanade je obhospodovaných v súlade s ISO 14 001 takmer 127 mil. ha lesov. Tieto lesy sú spravidla certifikované aj v iných certifikačných systémoch. Je potrebné uviesť, že samotné normy ISO sa nepoužívajú na certifikáciu lesov.

3. Náklady na certifikáciu

Proces certifikácie samozrejme súvisí s otázkou nákladov na certifikáciu. I keď je certifikácia dobrovoľná a každý producent alebo spracovateľ dreva sa môže rozhodnúť, či bude na trh vstupovať s certifikovaným drevom, výška nákladov na certifikáciu môže byť významným činiteľom, ktorý toto rozhodnutie ovplyvní. PALUŠ (2004) rozlišuje tri druhy nákladov, ktoré súvisia s certifikáciou lesa:

1. fixné náklady na certifikáciu (napr. poplatok za vykonanie auditu),
2. variabilné náklady, ktoré súvisia s veľkosťou certifikovaného lesa (náklady na certifikáciu 1 ha lesa),
3. náklady súvisiace so zmenami v hospodárení, ktoré vznikajú z titulu prispôsobenia sa certifikačným požiadavkám.

Motívy, prečo sa jednotliví aktéri trhu rozhodnú certifikovať svoje lesy alebo výrobky z dreva môžu byť rozdielne a ich podstata je ekonomického alebo neekonomického charakteru (kapitola 1). Vlastníci lesov a producenti drevnej suroviny očakávajú vzhľadom na vynaložené náklady zvýšený ekonomický efekt, ktorý by sa mal prejavíť na trhu v cene ponúkaného dreva, tzv. „zelená cenová prémia“, t. j. vyššia cena, ktorú trh zaplatí za certifikované drevo má byť odmenou producentom dreva za to, že ponúkajú takéto výrobky. Producenti zároveň očakávajú prístupnenie nových trhov

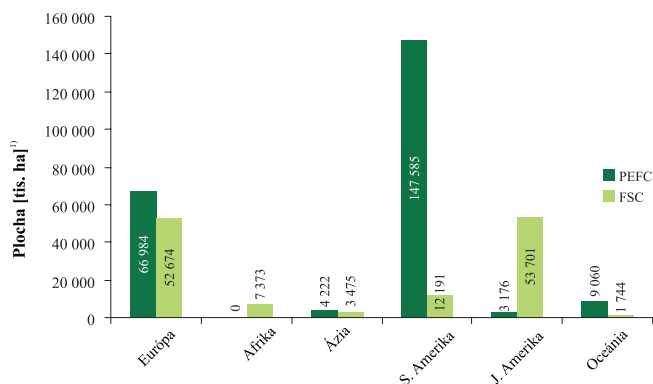
a v určitom rozsahu i zvýšenú istotu v dopyte po dreve. Neekonomické výhody vyplývajúce z certifikácie majú pre producentov význam z pohľadu zvýšenia biodiverzity lesných porastov a zlepšenia spôsobu ich hospodárenia. Rozhodnutie nakupovať a spracovávať certifikované drevo firmami v odvetví spracovania dreva je motivované predovšetkým rozhodnutím plniť požiadavky zákazníkov, ktorí výrobky z dreva nakupujú na trhu. Spotrebitelia zase vyžadujú certifikáciu za účelom uspokojovania svojich potrieb súvisiacich s environmentálnym a sociálnym cítením a sú presvedčení, že kúpou certifikovaných výrobkov prispievajú k záchrane lesov a k podpore trvalo udržateľného rozvoja. Motívom pre podporu certifikácie nevládnymi organizáciami, na podnet ktorých myšlienka certifikácie vznikla, je určenie zodpovednosti za hospodárenie v lesoch (PALUŠ 2004). V súčasnosti prevláda aj orientácia na malé granty a PPP projekty, ktoré majú za úlohu prostredníctvom súkromného kapitálu podporovať trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov a následne profitovať z predaja certifikovaného dreva.

Náklady na certifikáciu patria k najdôležitejším faktorom brzdiacim rozvoj certifikácie. Napriek tomu faktor nákladov prevyšujú faktory ako nezáujem vlastníkov lesov, slabé porozumenie záujmových skupín (PALUŠ *et al.* 2009).

4. Materiál a metodika

Údaje o úrovni a vývoji certifikácie sme získali predovšetkým z internetu – www.fsc.org, www.lesy.sk, www.pefc.org, www.pefc.sk, ďalej z propagačnej aj odbornej literatúry (PALUŠ 2004, 2009).

Pre vyhodnotenie štatistických informácií boli využité metódy analýzy, syntézy a komparácie. V rámci analýzy bol analyzovaný podiel plošnej výmery vo svete dvomi najrozšírenejšími certifikačnými systémami FSC a PEFC podľa jednotlivých kontinentov. Zároveň bol vyhodnotený aktuálny podiel plošnej výmery týchto

Obr. 1. Rozdelenie certifikovaných lesov systémom FSC a PEFC

Fig. 1. Distribution of certified forest by system FSC and PEFC

¹⁾Area (thousand ha)

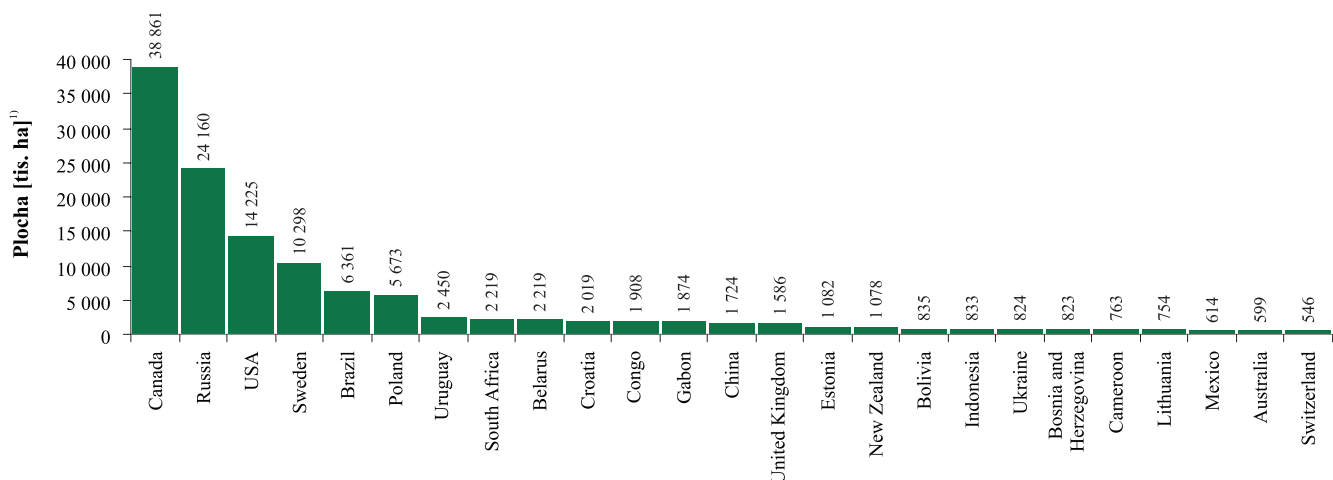
dvoch certifikačných systémov po jednotlivých krajinách, v ktorých je tento podiel maximálny. Zároveň boli vyhodnotené počty certifikátov spracovateľského reťazca v jednotlivých krajinách pre dva najrozšírenejšie certifikačné systémy (FSC, PEFC).

Pre hodnotiaci proces bol využitý softvérový prostriedok MS Excel.

5. Výsledky

Celosvetovo je najväčšia plocha lesov certifikovaná dvomi systémami FSC, PEFC (spolu **362 182 812 ha**), čo predstavuje viac ako 85 % plochy všetkých certifikovaných lesov. Porovnanie výmery certifikovaných lesov na všetkých kontinentoch certifikačným systémom PEFC a FSC je na obrázku 1.

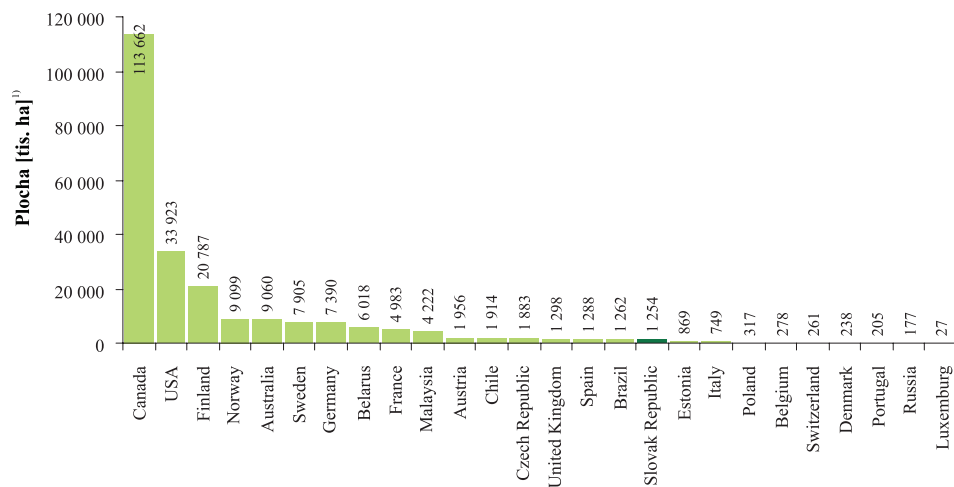
Najviac lesov certifikovaných systémom FSC je v Kanade (38 861 430 ha) a následne v Rusku (obr. 2). Za posledných 8 rokov stúpila výmera lesov certifikovaných týmto systémom o viac ako 94 mil. ha.

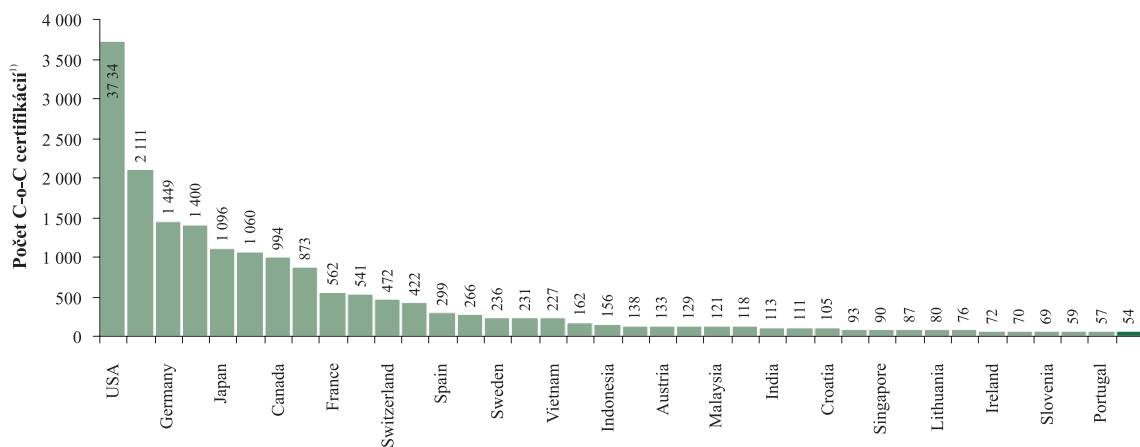
Obr. 2. Krajiny s najväčšou výmerou certifikovaných lesov podľa FSC

Fig. 2. Countries with largest acreage of certified forest according to FSC

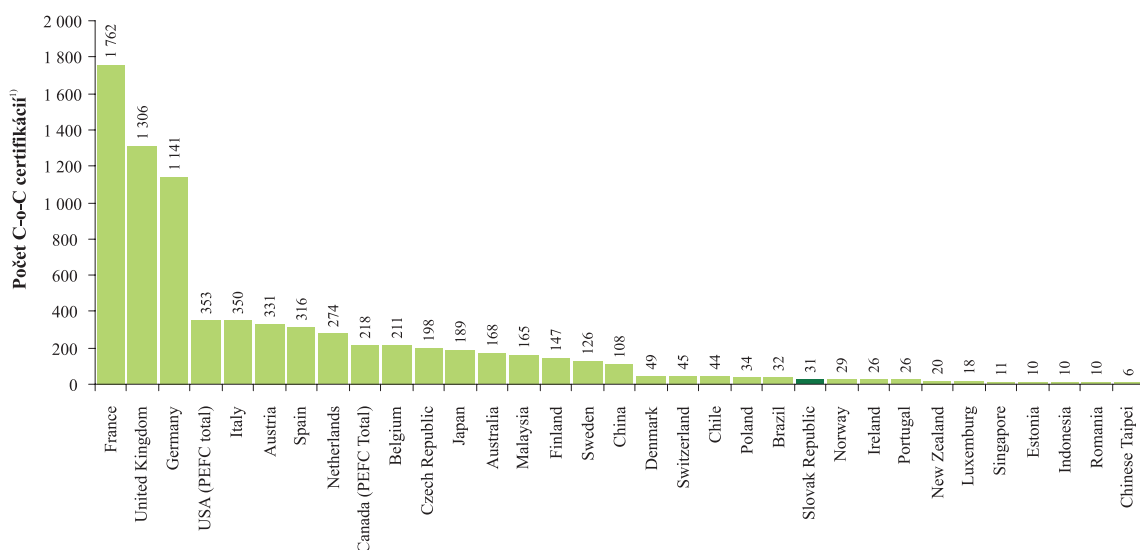
¹⁾Area (thousand ha)

Obr. 3. Krajiny s najväčšou výmerou certifikovaných lesov podľa PEFC vrátane Slovenska
Fig. 3. Countries with largest acreage of certified forest according to PEFC include Slovakia
¹⁾Area (thousand ha)

Obr. 4. Krajiny s najväčším počtom certifikátov C-o-C systému FSC
Fig. 4. Countries with the largest number of CoC certificates FSC
¹⁾Number of C-o-C certificates

Obr. 5. Krajiny s najväčším počtom certifikátov C-o-C systému PEFC
Fig. 5. Countries with the largest number of CoC certificates PEFC
¹⁾Number of C-o-C certificates

Najviac lesov certifikovaných systémom PEFC je taktiež v Kanade (113 661 665 ha) a v USA (obr. 3). Za posledných 5 rokov stúpla výmera lesov certifikovaných týmto systémom o viac ako 41 mil. ha. V roku 2010 PEFC zaznamenal asi 30 % nárast vydaných C-o-C certifikátov. Približne 10 tis. spoločností je certifikovaných. Najväčší nárast bol vo Francúzsku, Nemecku a Veľkej Británii. Certifikovaná výmera vzrástla o 15,6 mil. ha. Nárast bol hlavne v Malajzii, Bielorusku a Austrálii. Zároveň bol evidovaný pokles výmery o 12,3 mil. ha, kvôli prechodu na iné certifikačné systémy (dvojité certifikácia).

Na obrázkoch 4 a 5 uvádzame aj aktuálne počty platných certifikátov spracovateľského reťazca (C-o-C) systémov FSC a PEFC v krajinách s najväčším počtom týchto certifikátov.

4.1. Certifikácia lesov v SR

Na Slovensku sú etablované dva certifikačné systémy a to FSC a PEFC. Proces certifikácie lesov v SR začal v roku 2001, kedy bol pre Odštepny závod Prešov (Lesy SR, š. p.) vydaný prvý certifikát FSC pre lesy o výmere 48 159 ha a pre 6 drevospracujúcich závodov. Zakladajúce valné zhromaždenie združenia FSC Slovensko, sa konalo 26. 5. 2005 v Sielnici.

Komisia na tvorbu štandardov na dvojdnovom zasadnutí v Banskej Bystrici (6. a 7. marca 2008) schválila v poradí už štvrtý návrh národného štandardu obhospodarovania lesov, kde sú zapracované pripomienky k tretiemu návrhu štandardu a tiež odporúčania z harmonizačných stretnutí. V rámci harmonizácie sa porovnávali FSC národné štandardy krajín v regióne, s cieľom identifikovať a odstrániť najväčšie rozdiely medzi národnými štandardami, aby požiadavky uplatňovania FSC certifikácie boli v týchto krajinách približne rovnaké. Výstupom z harmonizačných stretnutí boli odporúčania pre jednotlivé komisie na tvorbu národných štandardov. Prvé harmonizačné stretnutie sa uskutočnilo na konci roku 2007 v Sofii, kde sa porovnávali FSC národné štandardy Slovenska, Česka, Poľska, Ukrajiny, Rumunska a Bulharska. Druhé harmonizačné stretnutie sa konalo v dňoch 17. – 19. januára 2008 v Banskej Bystrici a porovnávali sa na ňom štandardy Slovenska, Česka a Poľska, zástupcovia Maďarska boli pozvaní ako pozorovatelia.

Dnes je systémom FSC na Slovensku certifikovaných 101 555 ha (stav k 17. 1. 2011) a vydaných bolo 53 certifikátov spracovateľského reťazca (C-o-C).

V októbri 2002 bolo zakladajúce valné zhromaždenie Združenia certifikácie lesov Slovenska (ZCLS), ktorého cieľom je podpora trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, spotreby dreva ako ekologicky obnoviteľného zdroja, výrobkov z dreva, ochrany prírody a trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti. 22. 11. 2002 bolo ZCLS prijaté za riadneho člena rady PEFC na 6. Valnom zhromaždení Rady PEFC v Luxemburgu.

Certifikačné kritériá a indikátory Slovenského systému certifikácie lesov (SFCS – Slovak Forest Cer-

tification System) vychádzajú z kritérií a indikátorov definovaných v dokumente „Pan-European Criteria and Indicators“ (Lisabon 1998, rezolúcia L2) a celoeurópskej smernice nazvanej „Pan-European Operational Level Guidelines“ (Lisabon 1998), ktoré sú jadrom certifikácie systémom PEFC. Proces vypracovávania štandardov bol koordinovaný Národným riadiacim orgánom a bol realizovaný pre národnú úroveň. Hlavným subjektom v čase tvorby SFCS bol Lesoprojekt Zvolen (dnešné Národné lesnícke centrum). Príprava návrhov technických dokumentov bola ukončená v apríli 2003. Po zapracovaní pripomienok boli vytvorené podmienky pre overenie životaschopnosti daných dokumentov v rámci pilotného projektu. Pilotný projekt sa začal realizovať v auguste 2003, kedy Lesoprojekt Zvolen dostal od žiadateľa o regionálnu certifikáciu – Lesov SR, š. p., Banská Bystrica žiadosť o vypracovanie interného auditu v zmysle vypracovaných technických dokumentov. Z vymedzeného územia požiadalo o regionálnu certifikáciu lesov 29 individuálnych užívateľov s výmerou lesných pozemkov 71 776 ha. Pilotný projekt bol začatý v auguste 2003 a ukončený v júni 2004. Technické dokumenty boli na základe nadobudnutých praktických skúseností počas pilotného projektu prispôsobované špecifikám Slovenska.

Po schválení technických dokumentov Združením certifikácie lesov Slovenska (október 2004) a následnom uznaní radou PEFC v Luxemburgu (august 2005), boli tieto zaslané Slovenskej národnej akreditačnej službe (SNAS), ktorá si vytvorila vlastný systém pre akreditáciu a dozor nad certifikačnými orgánmi, ktoré požiadajú o akreditáciu podľa systému PEFC a následne po akreditácii certifikačného orgánu Perfect Quality Mark u SNAS sa certifikovanému regiónu skúšobného projektu regionálnej certifikácie PEFC, vydal spätne oficiálny certifikát PEFC.

V súčasnosti je systémom PEFC na Slovensku certifikovaných 1 253 708 ha lesa. Vydaných bolo 31 certifikátov spracovateľského reťazca (C-o-C) a počet používateľov loga PEFC dosiahol 60. Z dotazníkového prieskumu, ktorý realizovali PALUŠ *et al.* (2009) vyplynulo, že respondenti jednoznačne preferujú rozvoj certifikácie schémy PEFC (69 %), pričom rozvoj schémy FSC podporuje len 28 %. Rozvoj iného systému preferovali 3 % respondentov. Pri drevospracujúcich podnikoch boli tieto preferencie podobné. PEFC (58 %), FSC (29 %), iné (13 %).

5. Záver

Certifikácia lesov je jedným z prostriedkov, ktorý zaručuje, že drevo a výrobky z dreva, s ktorým sa spotrebiteľ stretávajú na trhu pochádza z lesov, ktoré sú obhospodarované trvalo udržateľným spôsobom. Spotrebiteľ tak majú záruku, že kúpou takýchto výrobkov podporujú trvalosť produkcie lesov, v ktorých sa hospodári podľa medzinárodne akceptovaných ekologických, sociálnych

a ekonomických zásad, ktoré vytvárajú základné piliere trvalo udržateľného rozvoja.

Z perspektívneho hľadiska, na základe spoločensko-politického vývoja v Európe ako aj na celom svete je možné očakávať, že význam certifikácie lesov, a tým potvrdenie o ekologickom a trvalo udržateľnom spôsobe obhospodarovania bude naďalej narastať a upevňovať si svoje postavenie. Preto je potrebné dostať certifikáciu na Slovensku na štandardnú úroveň okolitých krajín, aby producenti drevnej hmoty, výrobné a obchodné organizácie neboli v zahranično-obchodnom styku diskriminované. Na druhej strane sa dá očakávať, že certifikácia lesov bude mať priaznivý dopad aj na spôsob ich obhospodarovania (PALUŠ *et al.* 2009).

Dopyt po certifikovanom dreve a výrobkoch z dreva má prevažne regionálny charakter, pričom jeho koncentrácia je najmä vo Veľkej Británii, Holandsku, Nemecku a USA. Nevýhodou je najmä nedostatok označených výrobkov a malá znalosť certifikačných značiek, pričom dopyt konečných spotrebiteľov je spravidla kvantitatívne nevýznamný, ale názorovo ho možno označiť za vysoko aktívny.

Obmedzenia dopytu môžeme klasifikovať v podstate trhového dopytu, nezaujíma vybraných odvetví, cenovej prémie a rozdrobenosti a špecifikách trhového dopytu.

Výhody certifikácie sú: diferenciácia trhu, stabilizácia ekonomiky lesníctva – zvýšená istota po dopyte, zlepšenie hospodárenia v lesoch a hypoteticky aj „zeleň“ cenová prémie. Nevýhody certifikácie sú nedostatok všeobecne akceptovaných kritérií certifikácie LH, nedostatok certifikačných firiem, nejednotný prístup procesu a pravidiel certifikácie z medzinárodného hľadiska, v niektorých prípadoch nesprávny názor, že certifikácia diskriminuje trh.

Literatúra

- HANSEN E., JUSLIN H., 1999: The status of forest certification in the ECE region. Geneva Timber and Forest Discussion Papers, ECE/TIM/DP/14, 44 pp.
- PALUŠ H., 2004: Trvalo udržateľný rozvoj a certifikácia lesov. In: *Nová ekonomika*, Bratislava: OF EU, 2(7):63-68.
- , 2004: Obchod s drevom a výrobkami z dreva. Skriptá pre denné štúdium. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 111 p.
- , 2010: Správa zo 14. Valného zhromaždenia Rady PEFC, konaného v dňoch 10. 11. – 14. 11. 2010 v Rio de Janeiro, Brazília, 7 p.
- , ŠUPÍN M., PAROBK J., KAPUTA V., 2009: Postoje k certifikácii lesov a spotrebiteľského refazca v SR. Vedecká štúdia, Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, ISBN 978-80-228-1997-8, 56 p.
- SUCHOMEL J., GEJDOŠ M., 2009: Ťažbovo-dopravné technológie. Sortimentácia dreva a tovaroznalectvo v lesníctve. Zvolen: TU Zvolen, ISBN 978-80-228-2057-8, 292 pp.
- Dostupné na internete: www.fsc.org; www.fscslovakia.sk; www.lesy.sk; www.pefc.org; www.pefc.sk